

05:02 - 06 november 2013

De verkiezingscampagnes zijn overgereguleerd

De Kamer debatteert vandaag over de hervorming van de partijfinanciering. Dat kan wel eens vuurwerk opleveren. Eind augustus was de hervorming al goed voor een politiek relletje. De partijen zijn als de dood voor een controle van hun financiën. Voor de campagnes wil uiteraard niemand terug naar de tijd toen partijen en kandidaten er zomaar op los konden spenderen. Toch lijkt de slinger al te zeer doorgeslagen naar de kant van de vrijheidsbeperking.

Door Bart Maddens en Jef Smulders, politicologen aan de KU Leuven

Normaal zou de afschaffing van de Senaatsverkiezing leiden tot een vermindering van de partijdotaties met ongeveer 10 miljoen euro. Dat lijkt een mooie bijdrage van de partijen aan de besparingsinspanning. De institutionele meerderheid denkt daar echter anders over. Om het verlies in de Senaat te compenseren, wordt de dotatie in de Kamer verdubbeld. Bovendien voeren de partijen een extra dotatie in van 8 miljoen euro per jaar.

Maar de meerderheidspartijen wijzen erop dat ook zal worden gesnoeid in de fractietoelagen en het personeel van de Senaat. Uiteindelijk zouden de partijen ongeveer 2,4 miljoen euro minder ontvangen. Als dat al klopt, dan is het toch maar een relatief kleine besparing. Want de partijen ontvangen samen jaarlijks niet minder dan 64 miljoen euro aan dotaties en fractietoelagen.

Belangrijker echter is dat men een kans mist om de partijfinanciering grondig te hervormen. En daar is alle reden toe. De voorbije decennia hebben de partijen zich rijkelijk bediend van overheidsfinanciering. Zo'n 85 procent van hun middelen komt rechtstreeks of onrechtstreeks van de overheid. Die zelfbediening maakt de partijen lui. Ze hebben geen enkele stimulans meer om zelf nog aan fundraising of ledenwerving te doen. Daardoor smelt ook hun maatschappelijk draagvlak weg.

Overheidsmanna

Dat zou verholpen kunnen worden via een systeem van matching funds, zoals in Nederland en Duitsland: voor elke euro die een partij verwerft via privéfinanciering, legt de overheid een bepaald bedrag bij. Maar onze partijen trekken daar hun neus voor op. Ze zien de dotaties als overheidsmanna waarvoor ze geen enkele moeite willen doen. Bovendien zorgen ze ervoor dat al die centen in de centrale partijkas terechtkomen. Zo kunnen de partijbonzen bepalen wat met het geld gebeurt, en wordt de participatie versterkt.

De partijen lijken ook als de dood voor een ernstige controle van hun financiën. Ze werden daarvoor al herhaaldelijk op de vingers getikt door Greco, de organisatie in de Raad van Europa die zich bezighoudt met de strijd tegen corruptie. Uit eerlijke schaamte kunnen de partijen nu niet anders dan de controle wat te verscherpen. Zo wordt de adviseerende bevoegdheid van het Rekenhof uitgebreid en worden vier externe experts toegevoegd aan de parlementaire Controlecommissie. De sanctiemogelijkheden van de Controlecommissie worden bovendien uitgebreid, en de sponsoring aan partijen en kandidaten wordt verder gereguleerd en beperkt.

Die maatregelen zijn ongetwijfeld een stap in de goede richting. Toch kan men bezwaarlijk spreken van een structurele hervorming die garant staat voor een waterdichte controle op de partijfinanciën.

Dat is ook de Raad van State opgevallen. In zijn advies over het wetsvoorstel vraagt de Raad zich af waarom geen gevolg wordt gegeven aan de aanbeveling van Greco om 'een controlesysteem in te voeren dat zo veel mogelijk onafhankelijk is van de politieke partijen en dat beschikt over de nodige middelen voor de uitoefening van een substantiële en adequate controle'.

Internet

De Raad van State heeft overigens nog andere kritiek op het voorstel. Zo begrijpt de Raad niet waarom 'betalende boodschappen op het internet' worden toegestaan, terwijl commerciële spots op radio en televisie of in de bioscoop verboden blijven. Er is geen redelijke verantwoording voor dat onderscheid. De vraag is bovendien of het verbod op commerciële spots geen inbreuk vormt op de vrijheid van meningsuiting.

Het probleem ten gronde is dat onze verkiezingscampagnes overgereguleerd zijn. De kandidaten worden onderworpen aan een uitermate laag uitgavenplafond. De meeste mogen amper 5.000 euro uitgeven, wat veel te weinig is om het hele electoraat te kunnen bereiken. Bovendien mogen ze die centen niet uitgeven zoals ze willen.

Die strenge regulering heeft vooral te maken met het streven naar een 'level playing field' voor campagnefinanciering. De wetgever wil tot elke prijs vermijden dat kandidaten die rijk zijn of die veel fondsen kunnen werven, een duurdere campagne kunnen voeren en daardoor meer stemmen halen. Maar dat kan enkel door de bestedingsvrijheid van de kandidaten en partijen drastisch in te perken en de vrije competitie voor een stuk aan banden te leggen.

Enige mate van regulering is uiteraard nodig. Niemand wil terug naar de tijd toen partijen en kandidaten er zomaar op los konden spenderen. Toch lijkt de slinger al te zeer doorgeslagen naar de kant van de vrijheidsbeperking. Een zekere liberalisering van de electorale competitie dringt zich op. Laat partijen en kandidaten zelf beslissen waaraan ze geld uitgeven tijdens de campagne. En geef alle kandidaten de mogelijkheid een duurdere campagne te voeren, op maat van de provinciale kieskringen. Maar dat is kennelijk onbespreekbaar voor de meerderheidspartijen. Jammer.

Copyright © De Tijd